
MONOGRAFIE PRAWNICZE

DOWÓD Z DOKUMENTU
ELEKTRONICZNEGO
W PROCESIE CYWILNYM

BERENIKA KACZMAREK-TEMPLIN

Wydawnictwo C. H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

BERENIKA KACZMAREK-TEMPLIN • DOWÓD Z DOKUMENTU
ELEKTRONICZNEGO W PROCESIE CYWILNYM

Polecamy nasze publikacje z tej serii:

Lavinia Brâncuși

WZÓR WSPÓLNOTOWY I JEGO ZAKRES OCHRONY

Rafał Sikorski

**FUNKCJONOWANIE ZASOBÓW PATENTOWYCH W PRAWIE
KONKURENCJI UNII EUROPEJSKIEJ**

Piotr Pinior

**NADZÓR WSPÓLNIKÓW W SPÓŁCE Z OGRANICZONĄ
ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ**

Marek Zalisko

**INSTRUMENTY PRAWNE W OBSZARZE WSPÓŁPRACY
SĄDOWEJ W SPRAWACH CYWILNYCH I HANDLOWYCH
UNII EUROPEJSKIEJ**

Arkadiusz Michalak

**INTERES PUBLICZNY I JEGO ODDZIAŁYWANIE
NA POWSTANIE, TREŚĆ I WYKONYWANIE PRAW
WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

DOWÓD Z DOKUMENTU ELEKTRONICZNEGO W PROCESIE CYWILNYM

BERENIKA KACZMAREK-TEMPLIN

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2012

Wydawca: Natalia Adamczyk

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2012**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: PageGraph
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-4649-6

ISBN e-book 978-83-255-4650-2

*Dziękuję moim Rodzicom, Mężowi i Dzieciom
- za wsparcie, wyrozumiałość i codzienną pomoc,
bez której ta praca nigdy by nie powstała.*

Spis treści

Wykaz skrótów	XV
Spis orzecnictwa	XIX
Wykaz literatury	XXIII
Wstęp	1
Rozdział I. Pojęcie dokumentu	
a pojęcie dokumentu elektronicznego	8
§ 1. Definicja dokumentu	8
I. Dokumenty <i>sensu stricto</i> i dokumenty <i>sensu largo</i>	8
II. Definicje doktrynalne	9
III. Dokument w rozumieniu niniejszej pracy	11
IV. Definicje ustawowe dokumentu	12
V. Odpis dokumentu	13
VI. Podwójny charakter dokumentu	16
VII. Znaki pisarskie	17
VIII. Technika utrwalenia	17
IX. Treść	18
§ 2. Definicja dokumentu elektronicznego	18
I. Dokument elektroniczny jako dowód elektroniczny	18
II. Dokument elektroniczny (e-dokument) <i>sensu largo</i>	19
1. Dokument zdigitalizowany	20
2. Dokument elektroniczny	21
III. Wielość definicji	22
IV. Definicja ustawowa	24
V. Nośnik informacji (danych)	25
VI. Struktura e-dokumentu	34
VII. Rodzaje dokumentów elektronicznych	35
1. Oryginał a kopia	36
2. Kopie zapasowe	37
3. Rodzaje kopii zapasowych	37
VIII. Dokument elektroniczny w postępowaniu cywilnym	38
IX. Dokument elektroniczny w rozumieniu niniejszej rozprawy	39

§ 3. Definicja dokumentu w języku potocznym.....	40
§ 4. Dokument w ujęciu prawa materialnego i procesowego.....	42
§ 5. Dokument w innych procedurach.....	44
I. Definicja dokumentu w postępowaniu karnym.....	44
II. Definicja dokumentu w postępowaniu administracyjnym	46
III. Definicja dokumentu w postępowaniu podatkowym.....	48
IV. Definicja dokumentu w postępowaniu sądowoadministracyjnym	50
§ 6. Dokument w projektowanych zmianach Kodeksu cywilnego.....	52
I. Nośnik dokumentu	55
§ 7. Dokument w projektowanych zmianach Kodeksu postępowania cywilnego	56
Rozdział II. Podpis jako element dokumentu	60
§ 1. Podpis w ujęciu ogólnym.....	60
§ 2. Funkcje podpisu	61
§ 3. Rodzaje podpisów	63
§ 4. Podpis własnoręczny	63
I. Mechaniczne powielanie podpisu	65
II. Zastępcze postacie podpisu.....	66
III. Parafa i skrót podpisu	66
IV. Czytelność podpisu.....	67
V. Problem pseudonimu	67
VI. Podpis osoby prawnej i tzw. „ułamnej osoby prawnej”	68
VII. Podpis pełnomocnika (przedstawiciela ustawowego).....	69
VIII. Podpis <i>in blanco</i>	69
IX. Podpis w prawie procesowym	70
§ 5. Podpis elektroniczny	70
I. Uwagi ogólne.....	70
II. Rodzaje podpisów elektronicznych.....	73
III. Podpis elektroniczny a podpis cyfrowy.....	75
IV. Zwykły podpis elektroniczny	76
V. Bezpieczny podpis elektroniczny.....	77
VI. Kwalifikowany podpis elektroniczny	80
VII. Problem ważności kwalifikowanego certyfikatu	83
VIII. Pieczęć elektroniczna	87
IX. Podpis elektroniczny w prawie procesowym.....	87

§ 6. Porównanie podpisu własnoręcznego i podpisu elektronicznego	88
§ 7. Ekwiwalentność podpisu własnoręcznego i podpisu elektronicznego	89
§ 8. Problem podpisu jako elementu koniecznego dokumentu ...	91
Rozdział III. Dopuszczalność dowodu z e-dokumentu	93
§ 1. Wniosek dowodowy	93
§ 2. Sposób oznaczenia środka dowodowego w postaci dokumentu elektronicznego.....	94
§ 3. Dopuszczenie dowodu.....	95
§ 4. Miejsce przeprowadzania dowodów.....	96
§ 5. Przeprowadzenie dowodu przez sąd wezwany lub sędziego wyznaczonego	97
§ 6. Roztrząsanie wyników postępowania dowodowego	100
§ 7. Dowód z dokumentu uzyskany bezprawnie.....	101
I. Uwagi wstępne	101
II. Dokumenty uzyskane w wyniku przestępstwa.....	103
III. Sfałszowane dokumenty.....	103
IV. Źródła zakazów dowodowych.....	104
V. Przykłady dowodów niedopuszczalnych	106
1. Dokumenty zawierające informacje niejawne.....	106
2. Dokumenty objęte prawem odmowy przedstawienia	107
3. Dokumenty objęte tajemnicą lekarską.....	108
4. Dokumenty objęte tajemnicą bankową.....	108
5. Dokumenty objęte tajemnicą dziennikarską.....	109
6. Dokumenty o charakterze prywatnym	109
7. Nagranie dźwięku, obrazu lub dźwięku i obrazu ...	110
8. Urządzenia monitorujące w zakładzie pracy.....	111
9. Billingi	112
10. E-maile kontrolowane przez pracodawcę.....	113
11. Dowód z danych biometrycznych.....	114
12. Informacje geolokalizacyjne.....	115
VI. Uwagi końcowe	115
Rozdział IV. E-dokument jako dokument	117
§ 1. Uwagi ogólne.....	117
§ 2. Przyporządkowanie e-dokumentu do dowodu z dokumentu	120
I. Podziały odnoszące się do dokumentów	120
1. Dokumenty konstytutywne i narratywne	120
2. Dokumenty urzędowe i prywatne.....	122

3. Oryginały i wtórniki	125
4. Inne podziały dokumentów	125
II. Ograniczenia dowodowe.....	127
1. Ograniczenia z Kodeksu postępowania cywilnego.....	127
2. Ograniczenia z ustawy o języku polskim.....	130
III. Domniemania związane z dokumentami wynikające z przepisów Kodeksu postępowania cywilnego	131
1. Domniemanie prawdziwości.....	132
2. Domniemanie zgodności ze stanem rzeczywistym....	132
3. Domniemanie pochodzenia oświadczenia zawartego w dokumencie prywatnym od osoby, która go podpisała	135
IV. Domniemania związane ze szczególnymi rodzajami dokumentów	136
1. Domniemanie z art. 17 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym	136
2. Domniemanie z art. 3 ust. 2 ustawy o księgach wieczystych i hipotece	137
3. Domniemanie z art. 466 KC	138
4. Domniemanie z art. 815 § 2 KPC.....	138
5. Domniemanie z art. 4 Prawa o aktach stanu cywilnego	138
V. Domniemania związane z podpisem elektronicznym ..	139
1. Domniemanie integralności danych.....	139
2. Domniemanie dotyczące osoby uwidocznionej w certyfikacie.....	140
3. Domniemanie dotyczące urzędzeń i danych	141
4. Domniemanie dotyczące chwili złożenia podpisu elektronicznego.....	142
§ 3. Pisemność jako cecha dokumentu	144
§ 4. Różnice między e-dokumentem a dokumentem	145
§ 5. Problemy techniczne związane z dokumentem elektronicznym	148
§ 6. Zmiana formatu	149
§ 7. Problemy techniczne związane z konwersją formatu	150
§ 8. Skutki zmiany formatu.....	151
§ 9. Przechowywanie e-dokumentu	152
§ 10. Forma czynności prawnej a dokument.....	153
I. Powiązanie formy czynności prawnej z dokumentem....	153
II. Forma <i>ad solemnitatem</i> (pod rygorem nieważności)....	155
III. Forma <i>ad probationem</i> (dla celów dowodowych).....	155

IV. Forma <i>ad eventum</i> (dla wywołania oznaczonych skutków prawnych)	158
V. Formy oświadczeń zawartych w dokumentach.....	158
1. Forma dokumentowa	158
2. Forma pisemna	160
3. Forma elektroniczna.....	160
4. Znakowanie czasem dokumentu elektronicznego....	162
§ 11. Początek dowodu na piśmie	163
§ 12. Uwagi końcowe.....	165
Rozdział V. Dokument jako obiekt oględzin	169
§ 1. Uwagi ogólne.....	169
§ 2. Dokument przedmiotem oględzin.....	170
§ 3. Dostęp do zawartości intelektualnej dokumentu elektronicznego	171
§ 4. Miejsce oględzin.....	173
§ 5. Obowiązek przedstawienia przedmiotu oględzin	173
§ 6. Oględziny a inne dowody	175
§ 7. Odmowa przedstawienia obiektu oględzin.....	176
§ 8. Przeprowadzenie dowodu z oględzin.....	177
§ 9. Uwagi końcowe	178
Rozdział VI. E-dokument jako inny środek dowodowy.....	180
§ 1. Uwagi ogólne.....	180
§ 2. Różnice pomiędzy innym środkiem dowodowym a dokumentem	180
§ 3. Inny środek dowodowy po nowelizacji	181
§ 4. Dokument a dowód z filmu, telewizji i innych przyrządów utrwalających albo przenoszących obrazy	182
§ 5. Dokument a dowód z płyt lub taśm dźwiękowych i innych przyrządów utrwalających albo przenoszących dźwięki	183
§ 6. Dokument a dowód z fotokopii, fotografii, planów, rysunków	184
§ 7. Inne dowody nienazwane.....	186
§ 8. Uwagi końcowe	187
Rozdział VII. Dokument elektroniczny jako przedmiot opinii biegłego	189
§ 1. Uwagi ogólne.....	189
§ 2. Udział biegłego w postępowaniu sądowym.....	192
I. Funkcja pomocnicza przy zbieraniu materiału źródłowego	193

II. Samodzielne zbieranie materiału i wyciąganie wniosków po jego opracowaniu.....	194
III. Opracowywanie i wyciąganie wniosków ze zgromadzonego materiału	195
IV. Wzbogacenie wiedzy sądu o pewne prawidłowości ogólne.....	195
§ 3. Konieczność przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego.....	195
§ 4. Badanie e-dokumentu.....	198
§ 5. Problem zaszyfrowanych danych	200
§ 6. Specjalność biegłego	202
§ 7. Budowa opinii	203
§ 8. Kategoryczność opinii.....	204
§ 9. Odmowa sporządzenia opinii.....	205
§ 10. Okazanie akt biegłemu.....	206
§ 11. Ocena opinii	207
§ 12. Związanie sądu opinią.....	208
§ 13. Opinia biegłego a ustalanie faktów	209
§ 14. Prywatna opinia.....	211
§ 15. Opinia biegłego co do innego dowodu.....	211
§ 16. Uwagi końcowe.....	212
Rozdział VIII. Moc dowodowa dokumentu elektronicznego	214
§ 1. Rozważania na tle aktualnych przepisów	214
§ 2. Rozważania na tle projektowanych przepisów.....	219
§ 3. Postulaty <i>de lege ferenda</i>	220
Rozdział IX. E-dokumenty – przykłady.....	223
§ 1. Elektroniczne orzeczenia.....	223
I. Uwagi ogólne.....	223
II. Orzeczenia jako dokumenty urzędowe.....	225
III. E-wyrok.....	226
IV. E-nakaz zapłaty.....	229
1. Charakter prawny nakazu zapłaty.....	229
2. Forma nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym	230
V. E-postanowienie.....	231
1. E-klauzula wykonalności	232
VI. Wydruki e-orzeczeń.....	234
§ 2. E-zarządzenie.....	236
I. E-zarządzenie o zwrocie pozwu	237
§ 3. Elektroniczne akta.....	237
I. Uwagi wstępne	237

II. Elektroniczne akta w elektronicznym postępowaniu upominawczym	238
III. Dowód z akt	240
§ 4. E-protokół	241
I. Protokół – uwagi ogólne	241
II. Protokół sprzed nowelizacji	242
III. Protokół – aktualna regulacja	243
IV. Struktura protokołu	245
V. Transkrypcja	246
VI. Udostępnianie zapisu	247
VII. Uzupelnienie i zmiana protokołu	249
VIII. E-protokół jako dokument	249
§ 5. E-decyzja administracyjna	251
I. Decyzja administracyjna	251
II. E-decyzja administracyjna	253
§ 6. Inne e-dokumenty administracyjne	254
I. Uwagi ogólne	254
II. Dokumenty elektroniczne w Kodeksie postępowania administracyjnego	255
III. Dokumenty elektroniczne w Ordynacji podatkowej	256
IV. Dokumenty elektroniczne w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych	257
§ 7. E-dokument bankowy	257
I. Uwagi ogólne	257
II. E-bankowy tytuł egzekucyjny	260
§ 8. E-faktura VAT	262
I. Faktura VAT	262
II. Faktura VAT jako szczególny rodzaj dowodu	264
III. E-faktura VAT	265
§ 9. E-zapis na sąd polubowny	266
I. Uwagi ogólne	266
II. Forma zapisu na sąd polubowny	267
III. Postać elektroniczna	270
§ 10. E-dokument zagraniczny	271
§ 11. E-akt notarialny	272
I. Wykorzystanie podpisu elektronicznego przez notariusza	272
II. Propozycje przedstawienia aktu notarialnego	273
III. Przeszkody na drodze do e-aktu notarialnego	274
1. Kontakt notariusza ze stronami czynności	274

2. Elementy aktu notarialnego.....	274
3. Pieczęć urzędowa.....	275
4. Klauzula wykonalności.....	275
5. Pouczenie przez notariusza.....	276
6. Podpisy.....	276
7. Sprzęt i oprogramowanie.....	277
8. Archiwizacja.....	277
IV. Brak podstawy prawnej dla e-aktu notarialnego.....	277
V. Przesyłanie dokumentów drogą elektroniczną.....	278
Rozdział X. Wydruki i dokumenty zdigitalizowane.....	280
§ 1. Status wydruków i status danych zawartych w rejestrach <i>de lege ferenda</i>	280
I. Wydruki komputerowe.....	280
II. Wydruki dokumentów elektronicznych.....	280
III. Niepoświadczone (niepodpisane) wydruki.....	283
IV. Wydruki z Krajowego Rejestru Sądowego.....	283
V. Wydruki z ksiąg wieczystych.....	285
VI. Wydruki stron www.....	286
VII. Problem digitalizacji dokumentów.....	288
1. Digitalizacja dokumentów.....	288
2. Wydruki zeskanowanych dokumentów.....	289
3. Dane z rejestrów uwagi <i>de lege ferenda</i>	289
a. Dane z rejestrów sądowych jako dowód w postępowaniu cywilnym.....	289
b. Dane z rejestrów dotyczące umocowania podmiotów do działania w sprawie.....	292
Zakończenie.....	294
Indeks rzeczowy.....	299

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

dKPC	Kodeks postępowania cywilnego z 1950 r., tekst jedn. ogłoszony w obwieszczeniu Ministra Sprawiedliwości z 25.8.1950 r., (Dz.U. Nr 43, poz. 394)
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
KPA	ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
KPK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
KSH	ustawa z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. Nr 94, poz. 1037 ze zm.)
PPSA	ustawa z 30.8.2002 r. o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r. poz. 270)
szKPC	szwajcarski Kodeks postępowania cywilnego z 19.12.2008 r.

2. Publikatory i czasopisma

DRZ	Deutsche Richterzeitung
Dz.U.	Dziennik Ustaw
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
MoP	Monitor Prawniczy
NJW	Neue Juristische Wochenschrift
NP	Nowe Prawo
ONSA	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
ONSAiWSA	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych

Wykaz skrótów

OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNAPIUS	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPİKA	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego Zbiór Urzędowy seria A (wyroki i postanowienia merytoryczne)
PB	Prawo Bankowe
PiP	Państwo i Prawo
PNUŚ	Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego
PPiA	Przegląd Prawa i Administracji
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Spółek	Prawo Spółek
Prob. Egz.	Problemy Egzekucji
PS	Przegląd Sądowy
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Zb. O.	Zbiór Orzecznictwa
ZPO	Zivilprozessordnung

3. Organy i instytucje

NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

4. Inne skróty

art.	artykuł
EPUAP	elektroniczna platforma usług administracji publicznej

Wykaz skrótów

KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
m. in.	między innymi
n.	następny (-a, -e)
niepubl.	niepublikowane
Nr	numer
pkt	punkt
poz.	pozycja
r.	rok
s.	strona
sygn.	sygnatura
t.	tom
tekst jedn.	tekst jednolity
UE.....	Unia Europejska
ust.	ustęp
z.	zeszyt
ze zm.	ze zmianami

Spis orzecznictwa

- orzeczenie SN z 14.6.1963 r., II CZ 63/63, niepubl.
orzeczenie SN z 19.7.1962 r., II PR 203/62, OSNC 1963, z. 7–8, poz. 165
orzeczenie SN z 17.4.1962 r., IV CR 796/61, RPEiS 1963, Nr 2, s. 356
orzeczenie SN z 27.3.1962 r., IV CR 672/61, OSP 1965, z. 1, poz. 3
orzeczenie SN z 9.1.1956 r., II K 112/55, niepubl.
orzeczenie SN z 29.4.1952 r., C 654/52, Zb. O. 1953, poz. 49
orzeczenie SN z 26.10.1948 r., WaC 291/48, PiP 1949, z. 2, s. 141
orzeczenie SN z 27.5.1947 r., III C 81/47, OSNC 1948, z. 1, poz. 17
orzeczenie SN z 5.6.1934 r., C II 859/34, niepubl.
orzeczenie SN z 19.5.1928 r., Rw 2483/27, OSP 1928, z. 10, poz. 419
- postanowienie SN z 7.2.2006 r., IV CK 361/05, OSNC 2006, z. 11, poz. 190
postanowienie SN z 27.1.2006 r., III CK 369/05, OSNC 2006, z. 11, poz. 187
postanowienie SN z 11.3.2004 r., V CZ 12/04, Legalis
postanowienie SN z 9.3.2004 r., V CK 448/03, Legalis
postanowienie SN z 10.12.2003 r., V CZ 127/03, OSNC 2005, z. 1, poz. 12
postanowienie SN z 8.1.2003 r., II CKN 247/01, Legalis
postanowienie SN z 16.5.2002 r., IV CZ 72/02, Legalis
postanowienie SN z 25.1.2001 r., III CKN 1382/00, OSNC 2001, z. 9, poz. 132
postanowienie SN z 7.11.2000 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001, z. 4, poz. 64
postanowienie SN z 7.11.2000 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001, z. 4, poz. 64
postanowienie SN z 3.11.2000 r., IV CKN 169/00, Biuletyn Sądu Najwyższego
2001, Nr 1, s. 10.
postanowienie SN z 28.6.2000 r., IV CKN 1083/00, Legalis
postanowienie SN z 1.3.2000 r., I CKN 1311/98, Legalis
postanowienie SN z 7.1.1998 r., III CKN 307/97, OSNC 1998, z. 9, poz. 135
postanowienie SN z 27.2.1997 r., III CKU 7/97, Legalis
postanowienie SN z 15.4.1982 r., III CRN 65/82, Legalis
postanowienie SN z 28.2.1977 r., II CR 44/77, Legalis
postanowienie SN z 15.7.1969 r., II CZ 78/69, OSN 1970, z. 5, poz. 87
postanowienie SN z 21.8.1967 r., I PZ 1/67, Legalis
postanowienie SN z 17.4.1967, II PZ 22/67, NP 1967, Nr 12, s. 1720–1722
postanowienie SN z 17.4.1967 r., II PZ 22/67, NP 1967, Nr 12, s. 1720
postanowienie SN z 28.11.2000 r., I CKN 962/98, Legalis
postanowienie NSA z 18.6.2008 r., II OSK 807/08, Legalis
- wyrok SN z 5.11.2008 r., I CSK 138/08, Lex Nr 548795
wyrok SN z 26.9.2008 r., V CSK 108/08, Legalis

wyrok SN z 5.8.2008 r., I UK 44/08, OSNP 2009, z. 23–24, poz. 326
wyrok SN z 2.8.2008 r., III CSK 299/07, Legalis
wyrok SN z 20.7.2007 r., I CSK 134/07, Legalis
wyrok SN z 6.6.2007 r., III CSK 407/06, Legalis
wyrok SN z 28.2.2007 r., V CSK 441/06, Legalis
wyrok SN z 14.2.2007 r., II CSK 401/06, Legalis
wyrok SN z 31.1.2007 r., II CSK 379/06, Legalis
wyrok SN z 14.12.2006 r., I CSK 344/06, Legalis
wyrok SN z 11.12.2006 r., I PK 124/06, OSNP 2008, z. 3–4, poz. 27
wyrok SN z 23.2.2006 r., II CSK 131/05, PS 2007, Nr 4, s. 145
wyrok SN z 15.4.2005 r., I CK 653/04, Legalis
wyrok SN z 7.4.2005 r., II CK 572/04, Legalis
wyrok SN z 8.3.2005 r., IV CK 630/04, Legalis
wyrok SN z 4.3.2005 r., III CK 109/04, Legalis
wyrok SN z 29.9.2004 r., II CK 527/03, Legalis
wyrok SN z 16.5.2003 r., I CKN 384/01, Izba Cywilna 2004, Nr 3, s. 37
wyrok SN z 25.4.2003 r., IV CKN 94/2001, PS 2004, Nr 11–12, s. 156
wyrok SN z 6.2.2003 r., IV CKN 1763/00, Legalis
wyrok SN z 19.11.2002 r., IV CKN 1464/00, Legalis
wyrok SN z 6.11.2002 r., I CKN 1280/00, Legalis
wyrok SN z 2.7.2002 r., V CSK 4/09, Legalis
wyrok SN z 29.1.2002 r., V CKN 679/00, Legalis
wyrok SN z 8.6.2001 r., I PKN 468/00, OSNAPiUS 2003, z. 8, poz. 197
wyrok SN z 8.5.2001 r., IV CKN 290/00, OSNC 2002, z. 2, poz. 9
wyrok SN z 15.11.2000 r., IV CKN 1383/00, Legalis
wyrok SN z 26.9.2000 r., III CZP 29/00, OSNC 2001, z. 2, poz. 25
wyrok SN z 22.12.1999 r., I SA 841/99, OSP 2002, z. 5, poz. 71
wyrok SN z 24.11.1999 r., I CKN 223/98, Wokanda 2000, Nr 3, s. 7
wyrok SN z 29.7.1999 r., II UKN 60/99, OSNP 2000, z. 22, poz. 831
wyrok SN z 27.1.1999 r., II CKN 798/97, Legalis
wyrok SN z 11.12.1997 r., II CSK 330/07, Legalis
wyrok SN z 29.10.1997 r., II UKN 313/97, OSNP 1998, z. 15, poz. 466
wyrok SN z 7.8.1997 r., I CKN 214/97, OSNC 1998, Nr 3, poz. 47
wyrok SN z 15.5.1997 r., I PKN 93/97, OSNP 1998, z. 7, poz. 208
wyrok SN z 7.12.1994 r., II URN 43/94, OSNAPiUS 1995, z. 8, poz. 102
wyrok SN z 19.12.1990 r., I PR 148/90, OSP 1991, z. 11–12, poz. 300
wyrok SN z 25.9.1985 r., IV PR 200/85, OSNP 1986, z. 5, poz. 84
wyrok SN z 20.6.1984 r., II CR 197/84, OSNC 1985, z. 2–3, poz. 37
wyrok SN z 25.8.1981 r., IV CR 269/81, OSP 1983, z. 4, poz. 86
wyrok SN z 9.12.1980 r., akt II URN 171/80, OSP 1981, z. 7, poz. 126
wyrok SN z 18.5.1979 r., III CRN 287/78, OSNCP 1980, z. 1, poz. 9
wyrok SN z 18.4.1979 r., III CRN 60/79, Legalis
wyrok SN z 3.11.1976 r., IV CR 481/76, OSN 1977, z. 5–6, poz. 102
wyrok SN z 18.7.1975 r., I CR 331/75, Legalis
wyrok SN z 10.1.1975 r., II CR 752/74, Legalis